

Çözüm Süreci Söyleşileri Serisi

WELAT ZEYDANLIOĞLU

10

Proje Koordinatörü: Prof. Dr. İlhan Kaya

Söyleşiyi Yapan: Ömer Uğurlu

Uluslararası Kültürel Araştırmalar Merkezi • International Cultural Research Center • Navende Lêkolîna Çandeyîya Navneteweyî

SÖYLEŞİ

Çözüm Süreci Söyleşileri Serisi

WELAT ZEYDANLIOĞLU

Proje Koordinatörü: Prof. Dr. İlhan Kaya

Söyleşiyi Yapan: Ömer Uğurlu

www.ukam.org

/UKAMistanbul

/Uluslararası Kültürel Araştırmalar Merkezi

Çözüm Süreci Söyleşileri Serisi

WELAT ZEYDANLIOĞLU

Proje Koordinatörü: Prof. Dr. İlhan Kaya

Söyleşiyi Yapan: Ömer Uğurlu

UKAM YAYINLARI

SÖYLEŞİ NO: 10

KAPAK TASARIMI ve MİZANPAJ: Hamdi Alanay

Maltepe Mah. Edirne Çırpıcı Yolu Sok. No: 5/2B, Mira Rezidans, Zeytinburnu, İstanbul
TÜRKİYE

Telefon: +90 212 247 06 82 Faks: +90 212 247 06 81

E-Posta: info@ukam.org

Copyright © Şubat 2015 UKAM

Bu analizde yer alan görüşler bir kurum olarak UKAM'ın görüşleri ile birebir örtüşmeyebilir.

SUNUŞ.....	4
NEDEN WELAT ZEYDANLIOĞLU?	6
ÇÖZÜM SÜRECİ.....	7
KÜRT SİYASİ HAREKETİ	12
KOBANİ.....	14
KÜRTLERİN GELECEĞİ	15
PROJE KOORDİNATÖRÜ ve SÖYLEŞİYİ YAPAN.....	17

| Çözüm Süreci Söyleşileri Serisi

Türkiye'nin en kadim sorunlarından biri şüphesiz Kürt Sorunu. Devlet, yıllarca sorunu bir asayiş meselesine indirgeyerek, güvenlikçi bir yaklaşımla çözmeye çalıştı. Başta asker olmak üzere güvenlik bürokrasisinin şekillendirdiği bu yaklaşım, en sonunda iflas etti. Kürtlerin hak taleplerini görmezlikten gelen bu yaklaşım, maalesef sorunu çözemedi. Hatta büyüttü. Binlerce insan öldü, yüzbinlerce insan yerinden edildi ve büyük ekonomik kayıplar yaşandı.

Ancak birçok şey, 2012 yılının sonunda başlatılan Çözüm Süreci ile değişti. Devlet, ilk kez sorunu bir salt asayiş sorunu olarak görmekten vazgeçip, siyasi bir çözüm arayışına girdi. AKP hükümetinin siyasi riskler olarak başlattığı Çözüm Süreci, beklenenin aksine, büyük bir toplumsal tepkiye neden olmadı. Tam aksine, barışçıl çözüm çabaları, toplumun geniş kesimleri tarafından memnuniyetle karşılandı. Öcalan ile yapılan görüşmelerle şekillenen süreç, aktörlerin çeşitlenmesi ile daha derinlikli bir boyut kazandı. Teşekkül ettirilen Akil İnsan Heyetleri, bir nevi toplum ile devlet arasında arabuluculuk görevi gördü. Heyetlerin hazırladıkları raporlar, devletin ilgili kurumlarına iletilerek yapılacak olan düzenlemeler ve takip edilecek politikalar için önemli bir veri oluşturuldu. Hükümet ise yavaş hareket ediyor eleştirilerine rağmen farklı dönemlerde demokratikleşme paketleri hazırlayarak, bu konudaki kararlılığını ortaya koydu. BDP/HDP heyetlerinin Öcalan'ı ziyaret etmelerine ve ondan, süreç hakkında perspektif almalarına müsaade etti.

PKK, sürecin büyük bölümünde herhangi bir şiddet eylemine başvurmadı. Askerle sıcak çatışmalara girmede. Elindeki kamu görevlilerini serbest bıraktı. Kandil'de bir basın toplantısı yaparak, güçlerini Türkiye dışına çıkaracağını ilan etti. Daha sonra bu güçlerin bir kısmını Türkiye dışına çıkardı. Kürt siyasi hareketi, Gezi Olayları ve 17 Aralık süreçlerinde hükümeti zora sokacak girişimlerden uzak durdu. Dolayısıyla küçük bazı aksaklıklara rağmen süreç, büyük ölçüde istikrarlı bir şekilde yürüdü.

Gezi Olayları ve 17 Aralık süreçleri ile sarsılan hükümet, çok eleştirilecek bazı düzenlemelere imza attı. Hükümetin söylemindeki değişim, temelde bir demokratikleşme ve haklar sorunu olan Kürt sorununun çözümü konusunda da kuşkulara neden oldu. Arap Baharı ile istikrarsızlaşan Suriye, Türkiye'de Çözüm Süreci'nin dinamiklerini ve denklemlerini de etkiledi. Türkiye'nin Esad yönetimine muhalif olan kesimlere verdiği destek ve PYD'nin izlediği bağımsız siyaset, iki tarafı yer yer karşı karşıya getirdi. Bunun zirve noktası ise IŞİD'in Kobani'ye girmeye çalıştığı sırada yaşandı. Kürt siyasi hareketi Türkiye'nin IŞİD'i desteklediğini iddia ederek, Kobani'deki olası bir katliama kapı açtığını iddia etti. Kobani, Kürtler için duygusal anlamı olan simgesel bir mekana dönüştü. Başta Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerindeki kentler olmak üzere, Türkiye'nin birçok kentinde 6-8 Ekim 2014 tarihlerinde şiddetli protestolar yaşandı. Kırk civarında insan yaşamını yitirdi. Birçok kişi yaralandı ve binlerce işyeri tahrip edildi. Polis ve askere yönelik suikastlar, gerilimi daha da artırdı. Türkiye bir anda barış havasından, yeniden çatışma havasına girdi.

Kobani olayları, aslında Çözüm Süreci'nin ne kadar kırılğan bir zeminde yürüdüğünü gösterdi. Hükümet ve PKK yetkilileri karşılıklı olarak birbirlerini suçlayarak, karşı tarafı süreci baltalamakla itham ettiler. PKK, hükümeti ağır adımlar attığı ve süreci seçimler için bir oyalama aracı olarak kullandığı gerekçesiyle eleştirdi. Hükümet yetkilileri ise PKK ve HDP'yi şiddeti teşvik etmek ve süreci provoke etmekle suçladı.

Kobani eylemleri iki önemli şeyi gösterdi. Birincisi, PKK ve HDP'nin Kürt toplumunu mobilize etme kabiliyetinin saklı bir rezerv olarak hâlâ durduğunu ortaya koydu. Bu kabiliyetin, isterse Türkiye'yi eski günlerine döndürebilecek ve kaosa sürükleyebilecek bir güçte olduğunu gösterdi. İkinci olarak ise kamu düzeninin sağlanması ile çözüm sürecinin selameti arasındaki hassas

denge fark edildi. Başka bir ifade ile PKK ne yapabileceğinin ipuçlarını verirken, hükümet ise buna nasıl bir reaksiyon gösterebileceğine dair doneler sundu. Hükümet, kapsamlı bir güvenlik paketi hazırlayarak meclise sundu. Polise ve valilere geniş yetkiler veren bu düzenlemelere gerekçe ise kamu düzeninin sağlanması olarak gösterildi. Hükümet, kamu otoritesinin sağlanması için bu paketin gerekli olduğunu ifade ederken, paketi eleştirenler ise bunu güvenlikçi politikalara geri dönüş olarak değerlendirdi. PKK ise bölgeden ekilmeyeceğini, daha güçlü bir askeri ge ve sosyal desteğe sağ olduğunu ifade etti. Bütün bu hamleler, söylemler ve gerilimler, çözüm sürecinin nereye gittiği konusunda sorgulamalara neden oldu.

Kobani eylemleri aslında devletin refleksleri ve Kürt sokağının hassasiyetleri açısından bir turnusol görevi gördü. Türkiye'nin, Kobani'de yaşanabilecek bir katliama duyarsız kaldığı düşüncesi, Kürt sokağında hayal kırıklığına neden oldu. Bu da, Kürt sorununun sosyolojisi kadar psikolojisinin de dikkate alınması gerektiği gerçeğini ortaya koydu. Türkiye'nin Kobani'de yaşanabilecek bir katliama duyarsız kaldığı algısı ve kentlin düşmesini arzuluymuş izlenimi vermesi, Kürtler tarafından infiale karşılandı. Türkiye'nin tutumu, devlete karşı duyulan güvensizlik duygularının tekrar canlanmasına neden oldu. Türkiye'nin, vatandaşlarının etnik akrabalıkları arasına bir hiyerarşi koyuyor düşüncesi, Krtlerdeki teki algısını güçlendirdi. Bu da, Kürtlerin kendi kaderlerini tayin etme konusunda, farklı bir arayışa girebilecekleri düşüncesinin dillendirilmesine neden oldu.

İşte bütün bu olup-bitenleri anlamak ve zm Süreci'nin geleceği konusunda fikir sahibi olmak üzere, zm Süreci Söyleşileri Serisi'ni başlatmak istedik. Konuya kafa yoran ve Türkiye kamuoyunun nabzını yakından takip eden farklı kesimlerden entelektüellerle konuştuk. Onların gözünden zm Süreci'nde olan biteni, hükümet ve Kürt siyasi hareketinin tutumlarını, sürecin zaafalarını, dinamiklerini ve toplumsal desteğini konuştuk. Türkiye'nin uzun süredir aradığı barışa katkı sağlayan bir çalışma olması dileğiyle ilginize sunuyoruz.

UKAM Başkanı
Prof. Dr. İlhan KAYA

| NEDEN WELAT ZEYDANLIOĞLU?

Eski bir Kürt politikacı olan Veysi Zeydanlıoğlu'nun oğlu olan Welat Zeydanlıoğlu, 12 Eylül askeri darbesi gerçekleştiği sırada henüz 3-4 yaşlarında idi. Darbeden sonra babası yurtdışına çıkmak zorunda kaldı, İsveç'e yerleşti. Ailenin diğer fertleri ve Welat ancak 1988'de İsveç'e yerleşebildi. İlk ve ortaöğrenimini İsveç'te tamamlayan Welat Zeydanlıoğlu; lisans, yüksek lisans ve doktorasını İngiltere'de yaptı. Akademik çalışmalarının büyük bir bölümünü Kürt sorununa adanmış Zeydanlıoğlu, Kemalizm ve Kürt sorunu, Kürtlerin medyada temsili, Türkiye'nin dil politikaları, Devlet şiddeti ve söylemi konularında yayımlanmış ulusal ve uluslararası çalışmaları bulunmaktadır. Doktora çalışmasından alınan Beyaz Türk'ün Yükü: Oryantizm, Kemalizm ve Türkiye'de Kürt Sorunu adlı çalışması değişik çevrelerde yankı uyandırdı. Türkiye'de Kürt Sorunu: Şiddet, Temsil ve Uzlaşmaya Yeni Perspektifler (Cengiz Güneş'le, 2014) ve Haklar, Vatandaşlık ve İşkence: Kötülük, Hukuk ve Devlet (John T. Parry'le, 2009) adlı derleme kitapları bulunmaktadır. Welat Zeydanlıoğlu, 2009'da kurduğu Kürtler ve Kürdistan üzerine akademik çalışmalar yürüten dünyadaki 1000'den fazla araştırmacı ve akademisyenin bulunduğu ortak bir sanal platform olan Kürt Araştırmaları Ağı'nın (Kurdish Studies Network) yöneticisidir. Aynı zamanda hakemli ve uluslararası Kürt Çalışmaları Dergisi'nin (Kurdish Studies Journal) genel yayın yönetmenliğini yapmaktadır. Welat Zeydanlıoğlu'na Kürt diasporasının Çözüm Süreci'ne bakışını sorduk. Zeydanlıoğlu, Çözüm Süreci'ni Kürt sorununun çözümü adına önemli bir fırsat olarak görmekte; ancak bugün gelinen noktada, sürecin, Kürtlerin temel taleplerini öncelemediğini, devletin 'çözümünden' anladığı şeyin PKK'nin silah bırakmasından başka bir şey olmadığını vurgulamaktadır. Türkiye'de yaşanan sürecin, dünyada yaşanan süreçlere benzemediğini dile getiren Zeydanlıoğlu, hükümetin samimi olmadığını ve milliyetçi reflekslerini devam ettirdiğini belirtmektedir. Çözüm Sürecine farklı bir perspektif sunan bu söyleyişi beğeni ile okuyacağınızı umuyor ve ilginize sunuyoruz.

Çözüm Süreci

| Çözüm Süreci'nde gelinen noktayı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çözüm Süreci'nde gelinen noktaya geçmeden önce, sürecin ne olduğu üzerine bir iki şey söylemek lazım. Her şeyden önce süreçle ilgili bazı tespitlerde bulunmak gerekir. Şu anda Türk ordusu ve PKK arasında 'çatışmasızlık' durumundan bahsedebiliriz; çünkü sokak çatışmaları ve polis şiddeti hâlâ bütün sistematiğiyle devrede. Bunun sonucunda son 5 yılda birçok çocuk öldürüldü. Var olan çatışmasızlık tabii ki olumlu bir şeydir ve kendi başına yeni ve önemli bir deneyimdir. Geçmişte tek taraflı ateşkesler olsa da ilk defa böyle bir müzakere süreciyle birlikte çatışmasızlık yaşanmaktadır. Tabii bu, altına imza atılmış bir anlaşma değildir; sadece bir durumdur. Resmi olmayan bir anlaşmadır. Çatışmaların tekrar başlama ihtimali var.

Bununla birlikte Abdullah Öcalan'ın ve PKK'nın muhatap alınması da önemlidir. Onlar, bu meselede başlayacak olan herhangi bir sürecin olmazsa olmazıdır. Çünkü Kürt sorunu politik bir sorundur ve oturup muhataplarıyla konuşulup çözülmesi gerekmektedir. Hükümet, bu konuda adım atarak bir ilki gerçekleştirmiştir ve görüşmelerden de büyük bir tepki almamıştır. Bunlar önemli deneyimlerdir. Bunun dışında değişik grupların, delegelerin, özellikle gözlemcilerin vs şeffaf bir şekilde devreye sokulması gereklidir.

Geçmişte tek taraflı ateşkesler olsa da ilk defa böyle bir müzakere süreciyle birlikte çatışmasızlık yaşanmaktadır.

Çözüm Süreci'nde gelinen noktadan öte, sürecin içeriği üzerinde durmamız gerekmektedir. Çünkü Çözüm Süreci'nin içeriğinin dolu olmaması büyük bir sorundur, güvensizliği pekiştirmektedir. Zaten içerikte sorunlar olduğu içindir ki; süreç, gelinen noktada tıkanmıştır. Baştan söylememiz gerekiyorsa Türk Devleti, Kürt sorununu hiçbir zaman çözmek istememiştir. Türk Devleti, Kürt sorununu asimilasyonla, inkârla, baskıyla ve şiddetle çözmek istemiştir. Tarihe baktığımızda Türk Devleti Kürtleri etnik, dilsel ve kültürel olarak yok etmek istemiştir. Hatta yer yer fiziken de büyük katliamlar yapmıştır. Dersim'i ve Roboski'yi de bu politika içinde görmek gerekmektedir. Tarihsel olarak devletin Kürtlerle olan ilişkisine baktığımızda, Çözüm Süreci di-

şındaki tüm politikalarında devlet, Kürtleri sindirmiş ve susturmuştur, en basit talepleri bile büyük zulümlerle cevaplamıştır

| Neden şimdi çözmek istiyor? Ne değişti?

Devlet, Kürt sorununu çözmek zorunda kalmıştır. Bence imkânı olsaydı; yani yerel ve uluslararası şartlar mümkün kılseydi, bugün de aynı inkâr politikalarını devam ettirirdi. Küresel ve bölgesel dengelerin değişmesiyle, Kürt sorunu gittikçe uluslararası bir hal aldı. Bunun da ötesinde Kürtlerin büyük bedeller ödeyerek sürdürdükleri mücadeleleri sayesinde Türk Devleti'nin şiddet ve inkâr politikaları iflas etti. Türk Devleti, adım atmak zorunda kaldı. Çünkü bugün mesela 'Kürtler yoktur' politikası komikleşmiştir.

Devlet, Kürt sorununu çözmek zorunda kalmıştır. Bence imkânı olsaydı; yani yerel ve uluslararası şartlar mümkün kılseydi, bugün de aynı inkâr politikalarını devam ettirirdi.

Durum çok farklı bir noktaya gelmiştir. Devlet, eski politikalarını tekrar tekrar üretmekle Kürt sorununu algılamada, adım atmada ve çözümler üretmede en az 40 sene geride kalmıştır. Bu yüzden ki son zamanlarda politikacılar ve generaller yaşlanıp anılarını yazdıklarında Kürt sorununda 'şöyle yanlışlar yaptık' gibi itiraf niteliğinde yazılar yazmaktadırlar. Onun için Irak Kürdistanı bağımsızlığa giderken Türkiye hala uçaklarda Kürtçe anons olsun mu olmasın mı tartışılmaktadır.

Sadece Kürt sorunu değil, daha birçok konuda görüyoruz ki devlette ve bugünkü hükümette vizyon yoktur. Demokratik ve barışçıl bir anlayış yoktur. Bundan dolayı kısa bir süre sonra bütün politikalar çökmektedir. Libya, Mısır, Ermenistan veya Suriye politikalarını, demokratikleşme, AB'ye üyelik süreci, komşularla 'sıfır sorun' politikasını düşünün. Orta Doğuda Neo-Osmanlı Türk ve Sünni üstünlüğüne dayalı politikaları düşünün. Aslında hiç de derinliği olmayan politikalar olduğunu görürsünüz.

Onun için Kürt sorununda makro ölçekten baktığımızda inkâr ve imha politikasından mecburi 'tahribat kontrolü' (damage control) aşamasına geçişten bahsedebiliriz. Yani artık Kürtleri inkâr edemiyorum, onları farklı bir etnisite olarak tanımak zorundayım, ama en az ne kadar

Kürt sorununda makro ölçekten baktığımızda inkâr ve imha politikasından mecburi 'tahribat kontrolü' (damage control) aşamasına geçişten bahsedebiliriz.

tanırım, talepleri nasıl sulandırıp zamana yayarım, statükoğu sarsmadan ulusal kimliği ve milli birlik ve bütünlüğü nasıl korurum gibi bir transformasyondan bahsedebiliriz. Tabi eski politikalar ve söylemlerde çelişkiler içinde yer yer devam edebiliyor. Hem Öcalan ile müzakereler devam ediyor. Herkes sözde Çözüm Süreci'nde kararlı, Irak Kürtleri ile iyi ilişkiler vs. ama ne hikmetse Cumhurbaşkanı 'Kuzey Suriye'de' bir 'Kuzey Irak' istemiyor ve kabul edemiyormuş. Bir zamanlar Türkiye'nin Irak Kürdistanı'nı tanımadığı gibi çünkü devletin korkusu Kürtlerin bir güç olması, Kürdistan(lar)ın kurulması, Kürt milliyetçiliğinin gelişmesidir. Türkiye Kürtler ve Kürdistan gerçeğiyle ve de başka gerçeklerle yüzleşmediği sürece krizlerden ve iki ya da dört ay sonra çöken ve anlamsızlaşan politikalarından kurtulamayacaktır.

Bence bugünkü sürece biraz da buradan bakmak gerekiyor. Devletin bu konudaki ana refleksi, Kürt milliyetçiliğinin gelişmesini engellemek ve ortadan kaldırmak üzere kemikleşmiştir. Kürt ve Kürdistan gerçeğini inkâr ve engellemek üzerine kurulmuştur. Onun için devletin süreci başlatması tahribat kontrolü olarak da okunabilir. Başka bir şekilde ifade edecek olursak; devlet,

onca politikaya rağmen Kürt sorununu kontrol edememiştir. Eski söylemini devam ettirebileceği aşamadan da çoktan çıkmış olduğu için bazı adımları atmak zorunda kalmıştır.

| İsvete yaşıyorsunuz. Avrupa Kürt diasporasını yakından takip ediyorsunuz. Onların bu sürece bakışından bahseder misiniz?

Avrupa'daki Kürt diasporası homojen bir grup değildir. Türkiye'deki ve Kürdistan'daki siyasi ve kimliksel farklılıklar diasporada da var. Hem oradaki siyasi gelişmeler burayı doğrudan etkiliyor hem de Avrupa'daki ülkelerin kendi dinamikleri ve siyaseti diasporayı farklı şekilde etkiliyor. zm Süreci ve bölgedeki siyasi gelişmeler tabi ki diasporada da çok yakından takip ediliyor. Özellikle Kobandeki olaylar hem Avrupa medyasında hem de uluslararası medyada çok yoğun işlendi. Kürt sorunu şimdiye kadar hiç bu kadar ayrıntılı işlenmemişti. Bu durum, Kürt diasporasını daha da heyecanlandırđı ve motive etti. Normalde insanlar ANF'den veya başka ajanslardan takip ettiği haberi BBC'den veya yerel gazetelerden günlük takip etti.

Süreçle birlikte herkes umutlandı ve Kürt diasporasının hemen hemen her kesimi gelişmelere önem verdi. En karamsar bile 'dur bir bakalım' modundaydı. Bu umudun yerini yeni bir karamsarlık, hayal kırıklığı ve öfke almaya başladı diyebiliriz. AKP'ye yakın Kürtler hkmete hâlâ güveniyor olabilirler; ama onun dışında yukarıda anlattığım nedenlerden dolayı sürece ciddiyle bakan insan kalmadı diyebiliriz. Özellikle Koban olayları büyük bir öfke yarattı. Mesela İsvete farklı şehirlerde hemen hemen her gün veya hafta sonu bir eylem ya da yürüyüş vardı.

| Abdullah calan'ın 3 mektubundan birinin de muhatabı Avrupa'daki Krtlerdi. O mektuba Avrupa'daki Kürtler nasıl karşılık verdiler?

Avrupa'daki Kürt diasporası, Kürt sorununda önemli bir faktör. PKK, Avrupa'daki en büyük ve en organize Kürt rgtdr. Bu anlamda diasporanın muhatap alınması normal ve anlamlı. PKK'ye diasporadan ciddi bir destek var. Hükümet de kendi kitlesiyle diasporada çalışmalar yaptı ve değişik Kürt gruplarıyla kontağa girdi. Önceden bahsettiğim gibi hükümetin süreci srndrmesi ve samimiyetsizliği, var olan güvensizliği kronik bir duruma getirdi. Koban ile birlikte ipler iyice koptu. Aynı zamanda özellikle PKK kitlesi süreçle ilgili büyük soru işaretlerine ve güvensizliğe rağmen calan'a ve Kandil'e güveniyorlar.

| Peki, Avrupa'dan bakınca zm Süreci'nin eksik kısımları nelermiş gibi duruyor? Sürecin başarıya ulaşması için neler yapılabilir?

Bir kere devlet bu masaya oturmak zorunda kaldı. Bu bile başlı başına problemlidir. Bu tip süreçler çok zordur ve zaman alır. Güven oluşturmak gerekir. O yüzden bazı şeyleri zamana bırakmak gerekir ve bu süreçlerin sonunda herkes istediğini alamayabilir. Ancak kendi kafamdaki modellere baktığımda, Türkiye'de yaşanan süreç hiçbirine uymuyor. Kuzey İrlanda'da, Güney Afrika'da, İspanya'da veya başka deneyimlerde gördüğümüz, görebildiğimiz şeyleri burada göremiyoruz.

| **Neden uymuyor?**

Bir kere çok ciddi bir güven sorunu var. Her ne kadar Öcalan ile devlet arasında içeriği belli olmayan bir 'anlaşma' olduğu söylene de Kürtler devlete hiçbir şekilde güvenmemektedir. Bütün gelişmeler de bu güvensizliğin haklı olduğunu göstermektedir. Özellikle Öcalan faktörü ve Kürt siyasi hareketinin tavizleri Çözüm Süreci'ni buraya kadar getirmiştir. Anlaşıldığı kadarıyla buradan öteye gitmemektedir. Hükümetten herhangi bir somut adım görülmemiştir. Bazı küçük adımlar ve kozmetik politikalar artık kimseyi tatmin etmemektedir. Ortada hiçbir garanti yoktur.

Devlet, Çözüm Süreci'ne üçüncü gözü istememektedir. Bu ne anlama geliyor? PKK, riskler alarak temin ettiği adımları atmıştır. Ateşkes ilan etmiştir, barış grupları göndermiştir, gerillalarını çekmiştir. Beğenirsin beğenmezsin PKK, kendi çözüm projesini ortaya koymuştur. Bence savaşta da barışta da ciddi olduğunu göstermiştir. Ancak hükümetin süreci sürdürmesinden dolayı, süreç krizden bir türlü kurtulamamıştır. Hükümet daha çok seçimlere odaklanmış ve her fırsatta Kürtleri ezmeyi ve zayıflatmayı görev bilmiştir. PKK'nin masada elini zayıflatmaya çalışmıştır. Belli bir yere kadar hükümetin politik manevralar yapmasını, kendi 'çözüm formülünü' direktmesini, 'kazançlarını' artırmayı denemesini anlayabiliriz. Ancak hal böyle olunca, devletin Kürt sorunundaki 'aklı', Kürt sorununda adil ve demokratik bir çözümün kısa vadede gerçekleşmeyeceğini göstermektedir.

Beğenirsin beğenmezsin PKK, kendi çözüm projesini ortaya koymuştur. Bence savaşta da barışta da ciddi olduğunu göstermiştir.

Kobanê'de yaşananlar, hükümetin Kürtlerin hak ve hukuku ile ilgili tavrını çok berrak bir şekilde ortaya koymuştur. Binlerce örnek verebiliriz: Örneğin, 2009'da gelen Barış Grubu üyesi Lütfü Taşın cezaevinde vefat etmesini nasıl açıklıyoruz? Devletin Kürtçe politikalarına baktığımızda, hâlâ ciddi adımlar atılmamasını nasıl açıklıyoruz? Kürtçenin Zazaca lehçesi bugün yok olmakla yüz yüzedir. Hükümetin bu konuda politikası nedir? Lazcanın ve başka birçok dilin durumu da böyledir. 'Yeni Türkiye'de Kürtçenin ve diğer dillerin statüsü ne olacaktır? Devletin 'çözümünden' anladığı, PKK'nin silah bırakmasından başka bir şey değildir.

KCK, Paris cinayetleri, Roboski, Pozantı, Kobanê, IŞİD, faili meçhul cinayetler, anti-terör yasası, seçim barajı, yeni anayasa, koruculuk, kalekol, boşaltılmış köyler... Bunların dışında yolsuzluk, Hrant Dink, Gezi, Alevi veya Ermeni sorunu gibi konularda hükümet politikalarına ve tutumlarına baktığımızda ne görüyoruz? Bu hükümetle, bu anlayışla barış mümkün mü? Hepsi bir yana Ortadoğu'da bu kadar sekteye uğramış, büyüklük ve küçüklük kompleksleri arasında gel-gitleri olan ve bu kadar tahribat ve acı üreten politikalara sahip olan bir hükümetin sağlıklı bir çözüm getireceğine inanıyor muyuz gerçekten? Bunun dışında zamanında Esat rejimi veya Gülen cemaati gibi çok sıkı ittifak yaptığı kesimlerle bu kadar hınçlı bir savaşa girmesi bize çözüm süreci hakkında ne gibi ipuçları veriyor? Bu hükümet, Kürt sorununda adil ve barışçıl bir çözüm getirebilir diyebiliyor muyuz? Diyemiyorsak çözülecek sorun nedir? Görüşmelerin kendisi bile ultimatolar, tehditler ve krizlerle dolu. Süreç, sanki hep Kürt tarafının tavizleriyle yürümektedir.

| **Kürt sorunu bir demokrasi ve hukuk sorunu ise, hükümetin son zamanlardaki anti-demokratik uygulamaları Kürt sorunun çözümünü zorlaştırır mı?**

Kürt sorununu sadece demokrasi ve hukuk sorununa indirgeyemeyiz. Bu konuda bence kimsenin kaybedilecek bir dakikası bile kalmamıştır. Kürt sorunu bir Kürdistan sorunudur, Türkiye ve Ortadoğu'daki Kürtlerin statü sorunudur. Kendi kendilerini yönetme, idare etme ve kim-

liklerini, dillerini yaşa(t)ma sorunudur. İstanbul'daki, Ankara'daki Kürtlerin talepleri Türkiye'nin genel demokrasi, hak ve hukuk sorunları etrafında alınabilir. Ancak Kürdistan'ın statüsü nedir ve ne olmalıdır? Bu konu kesinlikle masaya yatırılmalıdır.

| *AKP içerisinde Çözüm Süreci konusunda homojen bir düşüncenin olduğuna inanıyor musunuz?*

Eskiden daha farklı görüşler var olmuş olabilir; ama bunlar gittikçe tasfiye edildi veya sessiz kılındı diyebiliriz. Bu konuda farklı düşünenler tasfiye edildi. Mesela Dengir Mir Fıratlar, Altan Tanlar barınamadı bu kesim içinde eskiden. Erdoğan endeksli çok daha homojen bir düşünce hâkimdir diyebiliriz şu anda. Buna bir de Gülen Cemaatiyle yaşanan kopuşu düşünürsek, tek sesli bir kanaldan bahsedebiliriz.

| *AKP, iktidardan gittiğinde Çözüm Süreci biter mi?*

Yerine kimin geleceğine bağlı. CHP'nin veya MHP'nin bu konuda bir kredibilitesinin olduğuna inanmıyorum. Zaten Kürt sorununda, milyonlarca Kürt seçmen içinde, AKP'nin hâlâ bu partilere göre daha iyi bir alternatif olması da bir sorun. HDP'nin oylarındaki ciddi bir artış dengeyi değiştirebilir. Kürt sorununda uzatmaları oynuyoruz diye düşünüyorum. Bu hükümet veya başka bir iktidar tarafından ciddi adımlar atılmazsa, Ortadoğu'daki gelişmelerle birlikte Kürtlerin artık başka alternatiflere yöneleceğini; hatta yöneldiğini düşünüyorum.

Kürt Siyasi Hareketi

| Kürt siyasetinin HDP ile başladığı Türkiyelileşme projesini başarılı buluyor musunuz?

Bu, Türkiyelileşmeden tam olarak ne anladığımıza bağlı bir durumdur. Türklere rağmen bir Türkiyelileşmek mümkün mü? Türkler, Kürtlerle eşit bir şekilde yaşamak istiyor mu? Türk Devleti sadece Türklerin devleti olmaya devam edecek mi? Bunlar önemli sorunlar; çünkü bunlar

Türklere rağmen bir Türkiyelileşmek mümkün mü? Türkler, Kürtlerle eşit bir şekilde yaşamak istiyor mu?

ve bölgedeki gelişmeler, Kürtlerin Türkiyelileşip Türkiyelileşemeyeceğini belirleyecek sorulardır. HDP, Türkiyelileşmekten ne anlıyor? Türkiye'nin demokratikleşmesi, yerel yönetimlerinin kuvvetlendirilmesi; yani mesela asgari bir Avrupa ülkesi standartlarına gelerek, demokratik bir diyalog içinde Kürt sorununun 'otomatik' olarak çözülmesi mi? Bunun Türkler bazında bir karşılığı var mı? Eğer varsa bu iyi bir şeydir. Yoksa proje gitmez. Ciddi bir oy potansiyeli bulursa HDP belki bir etki yaratabilir. Ama Selahattin Demirtaş faktörüne rağmen yüzde onu geçemeyebilir. Geçmezse bu iş legal yollarla çözülmez algısı gelişebilir.

Birde Türkiye'nin demokratikleşmesi zaten legal Kürt siyasetinin her zaman gündeminde olan bir şeydir. Bunlar tabii önemli politiklardır. Kürtlerin haklı taleplerinin minimuma indirgenmediği ve bireysel haklar, ifade özgürlüğü, çokkültürlülük, etnik mozaik söylemi içinde sulandırılmadığı müddetçe Kürt sorununda bir modeldir. Kürt sorunu eğer Türklerin ve Kürtlerin çoğunluğu bunu isterse Türkiye sınırları içinde çözülebilir.

| **HÜDA-PAR'ın Kürt siyaseti açısından önemi nedir? HDP ile HÜDA-PAR arasındaki gerginliğin temelinde neler var? Sadece siyasi rekabet mi?**

Ben, HÜDA-PAR'ı Türk İslamcılığı yörüngesinde ve karanlık geçmişı olan bir örgüt olarak görüyorum. Kürtçe konuşur ama Türk İslamcısı gibi düşünür ve hareket eder. İslamcılık adı altında yürütülen Türk, Arap ve Fars milliyetçiliğini görmez ama Kürt (seküler) milliyetçiliğine azılı karşıdır. Ancak belli bir tabana sahip önemli bir partidir. Kürdistan'ın her parçasında HÜDA-PAR çizgisinde olan dindar bir Kürt kesimi her zaman olmuştur. Kürt hareketiyle arasındaki gerginliği sadece siyasi rekabetle açıklayamıyoruz. Gerginlik tabii ki bölgedeki gelişmelerle birlikte okunmalıdır. Onun dışında hükümetin Kürt siyasi hareketini sindirme ve zayıflatma hamlelerinden biri olarak da okunabilir. HÜDA-PAR her zaman PKK'ye karşı kullanılabilir bir araçtır. Daha önce Hizbullah'ın kullanıldığı gibi, böl-parçala-zayıflat ve yönet politikalarının bir versiyonudur.

| **HDP, Kandil ve Abdullah Öcalan'dan ne kadar bağımsız hareket edebiliyor?**

Bağımsız hareket etmesini gerektirecek bir durum yok. HDP'den Kürtleri çıkarırsan geriye çok bir şey kalmayacaktır. Yani HDP'nin Öcalan'dan bağımsız hareket etmek gibi bir alternatifi de yoktur. HDP ve ondan önceki partiler doğal olarak PKK'yle direkt ve organik bir bağları vardır. Bu normaldir, doğaldır, Kürtlerin mücadelelerinin kazanımıdır ve buralara getirmiştir. Öcalan; PKK'nin, KCK'nin ve bunlardan türeyen diğer örgütlerin ve kurumların teorik ve ideolojik lideridir.

Öcalan; PKK'nin, KCK'nin ve bunlardan türeyen diğer örgütlerin ve kurumların teorik ve ideolojik lideridir.

Onun önerdiği vizyon etrafında hareket edilip örgütlenir. Öcalan'ın bu konumu tartışılmazdır. Ama bu teorik ve ideolojik çerçeve içinde ciddi tartışmalar da yürütülür, görüşler bildirilir. Yani belli bir çerçeve içinde hareket edilir. O çerçevenin içini doldurmada belli bir özgürlük vardır ve herkesten katkı beklenir; ama o çerçevenin dışına da çıkılmaz.

HDP de bu çerçevenin dışına çıkamaz. Kimse de çıkmak istemez. Bu çerçevenin dışına çıkmada veya çerçeveyi sorgulamada ısrar edersen dışlanabilirsin. Aynı zamanda bütün her şey de Öcalan'dan ibaret değildir. Diasporası'yla, Mahmur'uyla, Kandil'iyle, Cizre'siyle, Alevi'siyle, Sünni'siyle, Ezidi'siyle farklı farklı coğrafyalarda ve farklı kesimlerin, Kürdistan'ın her parçasından Kürtlerin koalisyonuyla farklı dinamikleri barındırarak örgütlenmiştir. Ancak ideolojik çerçeve Öcalan tarafından belirlenir ve Öcalan'ın liderliği ve bu liderlik kültürü tartışılmazdır.

Kobani

| Kobanê'den öncesine ve sonrasına baktığınızda, karşınıza nasıl bir resim çıkıyor?

Kobanê ve Roboski gibi olaylar göstermiştir ki Türk Devleti, kendi mantığına uymayan Kürtleri ve oluşumları bir tehdit olarak görmektedir. Bu mantık değişmediği için herhangi bir 'Çözüm Süreci'nden bahsedemiyoruz. Türkiye'nin Kobanê politikası elinde patlamıştır, uluslararası arenada izole olmuştur ve yardım etmesi için büyük bir baskı oluşmuştur. Türkiye, Peşmergelerin geçmesine izin vermek zorunda kalmıştır. Bütün politikalarına rağmen Kürtler güçlenerek geriye gelmişlerdir. Kobanê düşmedi ve PKK, hiç bugüne kadar sahip olmadığı bir ilgiye ve popülariteye sahip oldu, hem Kürtler bazında hem de uluslararası arenada Türkiye, IŞİD ve Nusra gibi örgütlerle ittifak yaparken ki bu çok bariz bir şekilde görüldü, Kürtler Kobanê'de destan yazıp uluslararası bir meşruiyet kazandı. Daha da önemlisi çok ciddi bir pan-Kürt dalga yükseldi.

| Kobanê Kürt toplumu için ne ifade ediyor?

Bir kere Kobanê Kürdistan'ın önemli bir parçasıdır. Suriye Kürtleri, Kürdistan mücadelesinde büyük bedeller ödemiş ve büyük zulüm görmüşlerdir. Bütün Kürt hareketlerine zor günlerinde kapılarını açmışlardır. Rojava, PKK'nin projelerini (demokratik özerklik, kantonlar, demokratik konfederalizm) test ettiği ve uygulamaya sürdüğü ve egemen olduğu bir alandır. Kobanê, Kürtler için ölüm kalım savaşı olmuştur. Kürt sorununu çok daha büyük bir şekilde dünya kamuoyuna taşımıştır. Türkiye, çok yıkıcı bir politika izlemiştir ve tarihe dünyanın gördüğü en vahşi örgütlerle ittifak yapmış bir ülke olarak geçmiştir. Batı'daki itibarı Gezi Olaylarıyla zaten sıfıra inen Türkiye, Kobanê ile birlikte iyice dibe vurmuştur. Kürtlerde zor günde kimin kimin yardımına koştuğunu görmüştür ve buda elbet unutulmayacaktır.

Rojava, PKK'nin projelerini (demokratik özerklik, kantonlar, demokratik konfederalizm) test ettiği ve uygulamaya sürdüğü ve egemen olduğu bir alandır.

Kürtlerin Geleceği

| Sizin geleceğe dair görüşleriniz ne yönde? Kürt sorunu biter diyor musunuz? Eğer öyleyse bu ne kadar zaman alır?

Kürtler, ciddi bir uluslaşma sürecinden geçiyor. Kürtler şu veya bu şekilde kendi kendilerini yönetecektir ve haklarını alacaklardır. Bölgedeki dengeler ve sınırlar değişmektedir. Kürtleri bölen sınırlar gittikçe anlamsızlaşmaktadır, Kürtleri kontrol eden ülkeler çökmektedir ve Kürtler, Ortadoğu'da ciddi bir aktör olarak rol almaktadırlar. Son gelişmeler, Kürtleri Batılı güçlerle ciddi bir ittifak içine sokmuştur ve onlara saygınlık kazandırmıştır. Batının bir müttefiki olarak, IŞİD ile en ciddi şekilde savaşan, en başarılı hareket eden Kürtler olmuştur.

Kürtler, ciddi bir uluslaşma sürecinden geçiyor. Kürtler şu veya bu şekilde kendi kendilerini yönetecektir ve haklarını alacaklardır.

Onun için bu bölgedeki devletler demokratikleşirse ki bu bence imkânsız gibi, o zaman Kürt sorunun çözümü daha demokratik ve şiddetsiz bir biçimde olacaktır. Bölgedeki devletler eski politikalarda ısrar ederse kanlı geçecektir. Bugüne kadar olanı da zaten kanlı olanıdır. Suriye ve Irak'ta gördüğümüz gibi, mesela Esad'ın ve Maliki'nin önünde bin bir demokratik alternatif varken ülkelerini politikalarıyla kaosa sürüklemeyi seçtiler. Suriye'nin ve Irak'ın eski halleriyle devam etmeleri imkânsız gibi. Irak teoride zaten federal ve burada Kürtler yarı-bağımsızlar. Bundan azını da kabul etmezler. Suriye'de de Kürtler

bir şekilde otonomilerini koruyup geliştirecekler. İran'daki durum da böyle devam etmeyecektir diye düşünüyorum. Irak ve Suriye gibi 'suni' bir ülke olmasa bile İran, zor ve baskı üzerine kurulmuş bir toplum ve bundan dolayı krizlerle boğuşmaya mahkûmdur. Oradaki Kürtlerin birde kısa da olsa bağımsızlık deneyimi ve mirası var. Ciddi bir krizde oradaki Kürtler ve diğer halklar kendi sistemlerini kuracaklardır. Bu sistemi kurarken Kürdistan'ın diğer parçalarından etkileneceklerdir. Diğer parçalardaki Kürtler yardımlarına koşacaktır ve hatta orada söz sahibi olmaya çalışacaktır.

| **Türkiye'deki Kürtleri nasıl bir gelecek bekliyor?**

Türkiye'deki Kürtlerin kendi kendilerini yönetmesi; kendi parlamentoları, kendi kurumları ve kendi savunma güçleri, şu veya bu şekilde tartışılıp masaya yatırılması gereken konulardır.

Türkiye'deki Kürtlerin kendi kendilerini yönetmesi; kendi parlamentoları, kendi kurumları ve kendi savunma güçleri, şu veya bu şekilde tartışılıp masaya yatırılması gereken konulardır. Kürtçenin (ve o toprakların diğer dillerinin) geleceği garanti altına alınmalıdır. Silahsızlanma en son konuşulacak konudur. Tam tersine Ortadoğu'daki gelişmeler Kürtlere ve diğer devletsiz halklara dayanışmayı, silahlanmayı ve devletleşmeyi dayatmaktadır. Çünkü seni koruyacak kimse yoktur. Çözüm Süreci'nin nihai konuları bunlar olmalıdır. Bunlar olmadığı sürece Çözüm Süreci, içi boş bir süreçtir.

| **Eğer birkaç yıl içinde bir çözüm gerçekleşirse, Avrupa'dan Türkiye'ye dönüşler yaşanır mı?**

İnsanlar zaten memleketlerine veya tatile sık sık gidip geliyorlar. Onun dışında Türkiye'ye çok ciddi bir temelli dönüş yaşanacağını sanmıyorum. Az bir kesim, yaşı ilerlemiş insanların dönüp yerleşme ihtimali daha yüksek olabilir. Eğer normalleşme yaşanırsa bu trafik artar tabii. Irak Kürdistanı'na epey bir dönüş oldu. Avrupa ile bağlarını koparmadan yatırım yapmak, katkı sunmak, projeler geliştirmek, siyasetle uğraşmak ve Avrupa-Kürdistan bağlarını geliştirmek ve bu son dönemde de savaşmak için insanlar dönüş yaptı.

| Proje Koordinatörü

Prof. Dr. İlhan Kaya

Yıldız Teknik Üniversitesi'nde öğretim üyesi olan İlhan Kaya, 1996 yılında kazandığı bir devlet bursuyla yüksek lisans ve doktorasını Amerika Birleşik Devletleri'nde yaptı. Kaya, Florida State University'de öğrenimine devam ettiği sırada, Birleşmiş Milletler, Florida Ekonomi Bakanlığı ve Florida Çevre Bakanlığı gibi kurumlarda kısa sürelerle çalıştı. ABD'de öğrenim gördüğü sırada, Florida State University ve Tallahassee Community College üniversitelerinde beş yıl boyunca çeşitli dersler veren Kaya, 2004 yılında Türkiye'ye döndü. Kaya, 2005-2013 tarihleri arasında Dicle Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalıştı ve burada akademik çalışmalarının yanında çeşitli idari görevlerde bulundu. 2013 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri bölümüne geçen Kaya, sosyal teori, kimlik, mekan teorileri, uluslararası göç, coğrafi düşünce, seçim coğrafyası, Türkiye'de azınlıklar, Kürt sorunu, eğitim politikaları ve kimlik, Batı'daki Müslüman azınlıklar gibi konularda çalışmalar yürütmektedir. Kaya'nın, ulusal ve uluslararası dergilerde yayınlanmış çok sayıda makalesi ve ikisi İngilizce olmak üzere yayınlanmış birçok kitabı bulunmaktadır. Halen UKAM başkanı olan Kaya, aynı zamanda Coğrafyacılar Derneği genel sekreterliğini yürütmektedir.

@ilhankaya74

| Söyleşi Yapan

Ömer Uğurlu

UKAM'da araştırma asistanı olarak çalışan Ömer uğurlu, İstanbul Sosyal Bilimler Lisesi'ndeki eğitiminden sonra İstanbul Üniversitesi'nde lisans ve Kent Üniversitesi'nde (Canterbury) Sosyoloji yüksek lisans derecelerini tamamladı. Uluslararası göç ve nüfus hareketleri, Kürt diasporası, Kürt siyasal hareketi, Ulusötesi milliyetçilik ve Kürt milliyetçiliği üzerine araştırmalar yapmaktadır.

@omerugurlu34

© UKAM YAYINLARI ŞUBAT 2015

Maltepe Mah. Edirne Çırpıcı Sok.

No: 5 / 2B Mira Rezidans Zeytinburnu, İSTANBUL

Tel: +90 212 2470682 Faks: +90 212 2470681

info@ukam.org www.ukam.org